

คลังพัฒนาแผนที่การเข้าถึงบริการทางการเงินระดับฐานราก

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (สศค.) จะจัดงานสัมมนาวิชาการประจำปี 2558 (FPO Symposium 2015) ในหัวข้อ “นวัตกรรมการคลังการเงินเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย” ในวันพุธที่ 26 สิงหาคม 2558 เวลา 08.30 -16.00 น. ณ ห้องคริสตัลฮอลล์ โรงแรมพลาซ่าแอทธินี รอยัล เมอร์เดียน กรุงเทพฯ เพื่อเป็นเวทีในการนำเสนอผลงานวิชาการของข้าราชการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง พร้อมทั้งรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน โดยงานสัมมนานี้จะมีการนำเสนอผลงานวิชาการ เรื่อง แผนที่การเข้าถึงบริการทางการเงินระดับฐานราก (Microfinance Inclusion Map : MIM) ซึ่งมีสาระสำคัญโดยย่อ ดังนี้

แต่ระยะที่ผ่านมา ประเทศไทย มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ การเข้าถึงบริการทางการเงิน จากการสำรวจด้านอุปสงค์ของ การเข้าถึงบริการทางการเงิน ของครัวเรือน โดยมีพื้นฐานจาก การจัดเก็บข้อมูลปฐมภูมิเพียง ด้านเดียว โดยมักอ้างอิงจาก ผลสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานสถิติ แห่งชาติและธนาคารพัฒนาเอเชีย ซึ่งมีการสำรวจทุก 2-3 ปี ดังนั้น

แต่ระยะที่ผ่านมา ประเทศไทย มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ การเข้าถึงบริการทางการเงิน จากการสำรวจด้านอุปสงค์ของ การเข้าถึงบริการทางการเงิน ของครัวเรือน โดยมีพื้นฐานจาก การจัดเก็บข้อมูลปฐมภูมิเพียง ด้านเดียว โดยมักอ้างอิงจาก ผลสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานสถิติ แห่งชาติและธนาคารพัฒนาเอเชีย ซึ่งมีการสำรวจทุก 2-3 ปี ดังนั้น

การเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) หมายถึง การที่บุคคลหรือครัวเรือนมีโอกาสการเข้าถึงและสามารถใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเงินที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน ด้วยต้นทุนที่เป็นธรรม โปร่งใส และสอดคล้องกับระดับรายได้ ภายใต้การกำกับดูแลที่เหมาะสม ซึ่งการที่ภาครัฐส่งเสริมให้ประชาชนระดับฐานรากมีโอกาสทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นด้วยการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงิน จะสามารถช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนระดับฐานราก ลดช่องว่างความยากจน (Poverty Gap) และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม (Inequality) ของประชาชนได้

สำนักงานเศรษฐกิจการคลังได้ประมวลสถานการณ์การเงินภาคประชาชน ดังนี้

- 1. ด้านศักยภาพของประชาชน** พบว่ายังมีครัวเรือนที่ยังเข้าไม่ถึงบริการทางการเงินคิดเป็นร้อยละ 4.23 หรือประมาณ 858,818 ครัวเรือน ส่วนผู้ที่เข้าถึงบริการทางการเงินได้ก็ยังคงได้วงเงินกู้ไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดเรื่องระยะทางในการเดินทางไปทำธุรกรรม ดอกเบี้ยค่าธรรมเนียมสูง รวมถึงขั้นตอนการพิจารณาสินเชื่อที่ยุ่งยาก และพบว่ากลุ่มประชาชนที่มีปัญหาหนี้ครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนที่มีรายได้น้อย มีอาชีพเกษตรกร หรือเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระรายย่อย ซึ่งมีความรู้ ความเข้าใจทางการเงินในระดับต่ำ
- 2. การประเมินสถานะและบทบาทของผู้ให้บริการทางการเงิน** พบว่าประชาชนใช้บริการของธนาคารพาณิชย์ราวร้อยละ 70 ขณะที่ใช้บริการของสถาบันการเงินเฉพาะกิจราวร้อยละ 20 และสถาบันการเงินในระบบและกึ่งในระบบที่เป็นแหล่งทุนของชุมชนอีกบางส่วน และจะต้องมีการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรการเงินชุมชนอีกมาก
- 3. ด้านการดำเนินการของภาครัฐ** ยังขาดการบูรณาการข้อมูลและแผนงานที่ดีพอ รวมถึงยังไม่มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ ติดตาม ประเมินผลการเข้าถึงบริการทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่า หากมีพื้นฐานข้อมูลเกี่ยวกับระบบการเงินภาคประชาชนที่ครอบคลุมเพียงพอ ภาครัฐย่อมจะสามารถส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

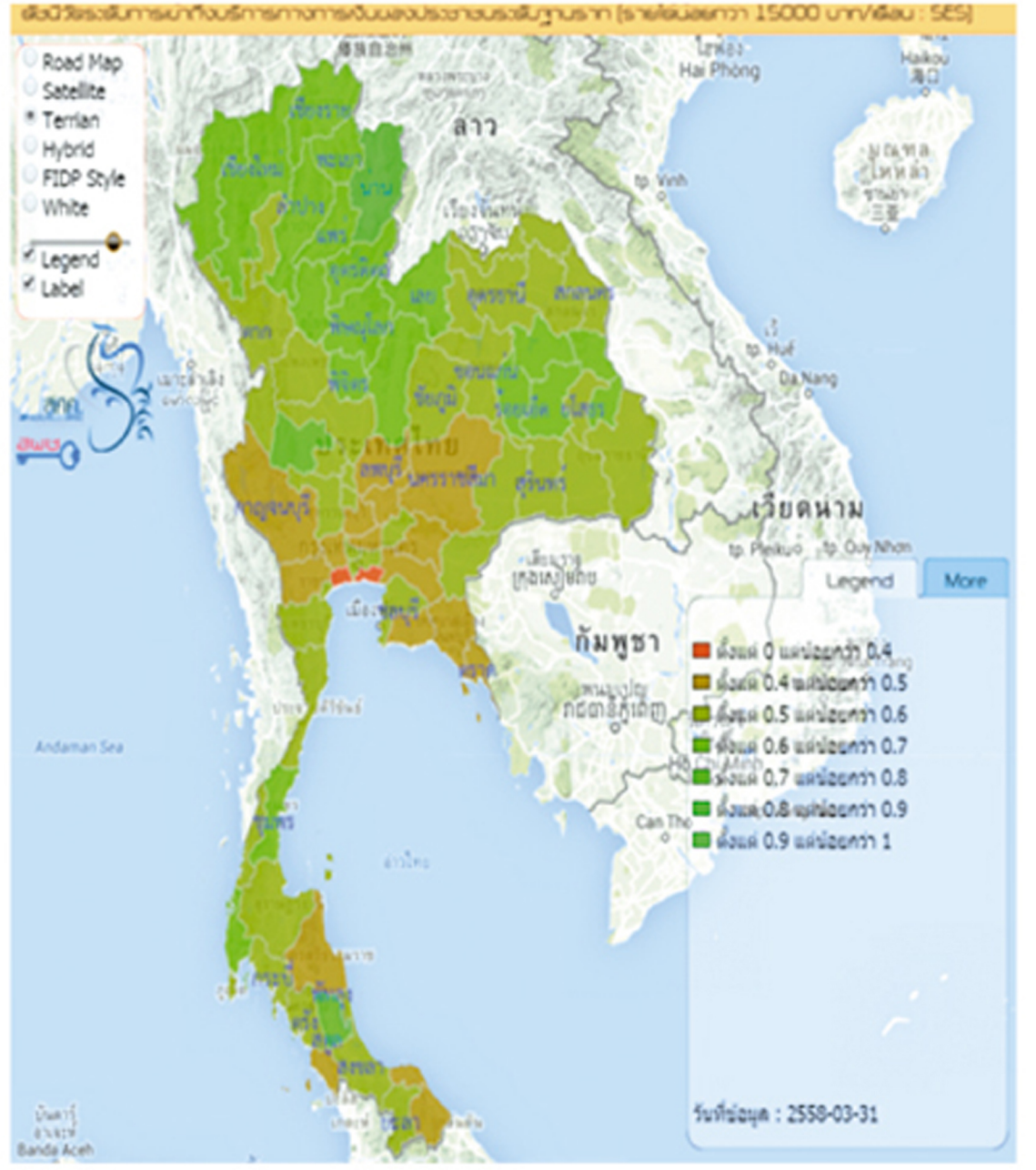
จากการศึกษาจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาเครื่องมือชี้วัดระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินในอีกมิติหนึ่ง ที่อ้างอิงข้อมูลด้านอุปทานของบริการทางการเงินจากการจัดเก็บข้อมูลทุติยภูมิ และกำหนดการจัดทำรายงานสถานการณ์ให้มีความถี่มากขึ้นได้ตามความเหมาะสม โดยศึกษาของ Sarma (2012) ซึ่งได้สร้างดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินในลักษณะเป็นดัชนีรวม (Composite Index) ของประเทศ

ทั้งนี้ การศึกษานี้จึงได้ประยุกต์การจัดทำดัชนีเป็นรายจังหวัด และในเบื้องต้นได้จำกัดขอบเขตข้อมูลการศึกษาเฉพาะการเข้าถึงบริการทางการเงินของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ 4 แห่ง สร้างเป็น “ดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินระดับฐานราก” เพื่อใช้เป็นตัวแทนบ่งชี้ระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนฐานรากในขณะหนึ่งๆ หรือใช้ประเมินพัฒนาการของการเข้าถึงบริการทางการเงินในช่วงเวลาต่างๆ และที่สำคัญได้ต่อยอดดัชนีดังกล่าวด้วยการประยุกต์ใช้สารสนเทศทางภูมิศาสตร์และการออกแบบระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อสร้างเป็น “แผนที่การเข้าถึงบริการทางการเงินระดับฐานราก (Microfinance Inclusion Map : MIM)”

แผนที่ MIM นี้ จะถูกใช้เป็นเครื่องมือสะท้อนดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินระดับต่างๆ ที่มีค่าระหว่าง 0-1 ด้วยเฉดสีที่แตกต่างกันบนแผนที่ภูมิศาสตร์ แทนการแสดงข้อมูลสถิติเป็นกราฟหรือแผนภาพทั่วไป โดยจากแผนที่การเข้าถึงบริการทางการเงินระดับฐานรากที่พัฒนาขึ้น พบว่า **ระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนฐานรากของไทยอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง** และจังหวัดที่มีพื้นที่ติดกันในแต่ละภูมิภาคโดยส่วนใหญ่มีการเข้าถึงบริการทางการเงินในระดับใกล้เคียงกัน โดยจังหวัดในภาคเหนือตอนบนและภาคอีสานตอนกลางโดยส่วนใหญ่ และภาคใต้บางจังหวัด ประชาชนฐานรากมีการเข้าถึงบริการทางการเงินของสถาบันการเงินเฉพาะกิจในระดับปานกลางค่อนข้างสูงถึงสูง ในขณะที่ภาคกลางตอนล่างรวมถึงจังหวัดกาญจนบุรี นครราชสีมา ภาคตะวันออก โดยส่วนใหญ่ และภาคใต้บางจังหวัด ประชาชนฐานรากมีการเข้าถึงบริการทางการเงินของสถาบันการเงินเฉพาะกิจระดับ

ปานกลาง ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า แผนที่ MIM มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจสถานการณ์การเข้าถึงบริการทางการเงินในเชิงพื้นที่ของผู้เกี่ยวข้อง และนำผลที่ได้ไปกำหนดลำดับความสำคัญของพื้นที่เป้าหมายที่ภาครัฐจำเป็นต้องเข้าไปเร่งรัดส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินให้แก่ประชาชนระดับฐานราก นอกจากนี้ได้มีการขยายประโยชน์การใช้งานแผนที่ MIM เพื่อนำไปสนับสนุนการขับเคลื่อน “ร่างแผนพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน พ.ศ.2558-2561” ของกระทรวงการคลัง โดยทดลองนำเข้าสู่ชุดข้อมูลด้านการเงินภาคประชาชนอื่น เช่น ระดับความเข้มแข็งขององค์กรการเงินชุมชน ระดับหนี้สินของประชาชน เป็นต้น ในระบบฐานข้อมูลแผนที่ เพื่อแสดงผลความเข้มข้นของปัญหาการดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชนหรือปัญหาหนี้ครัวเรือนเป็นรายจังหวัด ซึ่งอนาคตยังสามารถนำเข้าสู่ชุดข้อมูลที่สำคัญอื่นๆ ได้อย่างกว้างขวาง และแม้ว่าการจัดทำแผนที่ MIM ยังต้องการการปรับปรุงพัฒนาอีกมาก แต่การศึกษาในครั้งนี้คาดว่าจะสามารถนำผลที่ได้จากแผนที่ MIM ไปใช้ประกอบการตัดสินใจดำเนินมาตรการของภาครัฐ และกำกับติดตามผลการดำเนินงานต่างๆ ได้ในระดับหนึ่ง ทั้งนี้สอดคล้องตามกรอบยุทธศาสตร์ของร่างแผนฯ ซึ่งมีเป้าหมายส่งเสริมให้ภาคประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ หากสนใจที่จะเข้าร่วมงานสัมมนาของสำนักงานเศรษฐกิจการคลังเพื่อรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานวิชาการดังกล่าว สามารถติดตามรายละเอียดการสัมมนาได้ที่เว็บไซต์ www.fpo.go.th

เสาหลักทางการคลังและเศรษฐกิจ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
กระทรวงการคลัง
www.mof.go.th